

Forsknings- og innovasjonsstrategi for museene i Møre og Romsdal

OLE MARIUS HYLLAND OG NANNA LØKKA

TF-notat nr. 23/2018

Tittel: Forsknings- og innovasjonsstrategi for museene i Møre og Romsdal
Undertittel:
TF-notat nr: 23/2018
Forfatter(e): Ole Marius Hylland og Nanna Løkka
Dato: 1. juni 2018.
ISBN: 978-82-336-0148-5
ISSN: 1891-053X
Pris: 120,- (Kan lastes ned gratis fra www.telemarksforskning.no)
Framsidedfoto: Nordmøre Museum. Ordreskjemaer. Skjema fra kommisjonærer samla i ca 120 ruller. Skjemaene inneholder opplysninger om innlevering av ull og filler, og hvilke produkt bestillerne ville ha levert. (Hentet fra Digitalt Museum)
Prosjekt: Forskning- og innovasjonsstrategi for museene i Møre og Romsdal
Prosjektnr.: 20171300
Prosjektleder: Ole Marius Hylland
Oppdragsgiver(e): Møre og Romsdal fylkeskommune

Spørsmål om dette notatet kan rettes til:

Telemarksforskning
Postboks 4
3833 Bø i Telemark
Tlf: +47 35 06 15 00
www.telemarksforskning.no

Forord

Møre og Romsdal fylkeskommune har engasjert Telemarksforskning i arbeidet med å utvikle en forsknings- og innovasjonsstrategi for museene i fylket. Dette dokumentet er Telemarksforskings forslag til en slik strategi. Det er utarbeidet av Nanna Løkka og Ole Marius Hylland i mars, april og mai 2018. I arbeidet har vi hatt svært god hjelp av flere av de ansatte ved Sunnmøre Museum, Romsdalsmuseet, Kulturkvartalet og Nordmøre museum, som har delt sine synspunkter, erfaringer og forskningsplaner med oss. Det takker vi for. Vi håper at dette dokumentet kan være et bidrag til å løfte og styrke forskningsarbeidet med museene i Møre og Romsdal.

Bø, 31. mai 2018

Ole Marius Hylland

Prosjektleder

Innhold

1. Om strategien	5
2. Om forskning i museene – kjennetegn og utfordringer.....	7
3. Målene for strategien og forskningsarbeidet	11
4. Kompetanse og forskningspraksis ved museene i Møre og Romsdal.....	13
4.1 Nordmøre museum.....	13
4.2 Romsdalsmuseet	14
4.3 Sunnmøre museum	15
4.4 Kulturkvartalet	15
4.5 Sammenfatning – om status for forskning i museene i Møre og Romsdal.....	16
5. Hvordan styrkes forskningen?	18
5.1 Forskning som prosess.....	18
5.2 Hvem har ansvar for hva?	19
6. Fellestjeneste for forskning.....	21
6.1 Regionale planer og eksisterende strukturer	21
6.2 Forutsetninger	22
6.3 Organisering av fellestjenesten.....	23
6.4 Forslag til framdriftsplan for etablering av fellestjeneste for forskning 2018–19.Feil! Bokmerke er ikke definert.	
7. Strategien oppsummert	Feil! Bokmerke er ikke definert.

1. Om strategien

Dette dokumentet er Telemarksforskings forslag til Forsknings- og innovasjonsstrategi for museene i Møre og Romsdal. Strategien inneholder det vi mener bør være mål, planer og tiltak for å styrke forskningsaktiviteten ved museene i fylket. Strategien forholder seg til *Regional delplan for museum i Møre og Romsdal 2017–2026* (heretter forkortet til RDM), og særlig der denne planen omtaler forskning i museene. Strategien er også et svar på den nasjonale museumsreformens mål om «å styrke musea som faglege kunnskapssentra og solide organisasjonar, med hovudmål innan områda forvaltning, forskning, formidling og fornying» (RDM, s. 3).

Møre og Romsdal fylkeskommune har vedtatt *Regional delplan for museum 2017–2026*. Det er definert tre mål for planen: «i) Medverke til å utvikle administrativt sterkare organisasjonar, med ei berekraftig drift som gir musea rom til å styrke si faglege verksemd, ii) Medverke til styrka lokal forankring med tydelig rolleavklaring mellom aktørane i museumsfeltet, iii) Medverke til å klargjere kva ansvar og rolle Møre og Romsdal fylkeskommune har overfor musea i fylket, og gje signal om satsingsområde og prioriteringar i planperioden» (RDM, s. 4). Der den forrige museumsplanen satte fokus på omorganisering og konsolidering, setter den nye planen faglig utvikling på agendaen. Forskning er ett av flere innsatsområder for faglig utvikling. Fylkeskommunen har også et mål om å få til «tettere samarbeid og samhandling mellom musea» (RDM s, 3).

Den foreliggende strategien er utformet med utgangspunkt i en kartlegging av 1) dagens kompetanse og framtidige kompetansebehov, 2) eksisterende forskningsplaner og 3) dagens praksis for forskning og kunnskapsutvikling ved de fire museene. Med denne kunnskapen om museenes forutsetninger, planer og praksis, har vi utarbeidet en forsknings- og innovasjonsstrategi som inkluderer forslag til hvordan vi mener en fellestjeneste for forskning bør innrettes og hvilke oppgaver denne skal ha.

Strategien synes å være unik i sitt slag. Så langt vi vet, finnes det ingen andre fylkeskommunalt initierte strategier for museumsforskning. Det gjør at denne strategien kan fylle flere funksjoner. I tillegg til at den forhåpentligvis kan bli et relevant og operativt dokument for museumsforskning i Møre og Romsdal, vil den også kunne bidra til å løfte frem mulighetene for regional koordinering av denne delen av museumsvirksomheten. Gjennom strategien signaliseres også en tydelig ambisjon på vegne av museene. Dette vil nødvendigvis også innebære en gjennomtenkt fordeling av ansvar og roller for henholdsvis museene og fylkeskommunen. I RDM beskrives noen prinsipper for en fylkeskommunal museumspolitik som omtaler disse rollene. På den ene siden beskrives forventninger til museene, og det legges til grunn at museene har et offentlig mandat og oppdrag. Museene oppfattes som «samfunnsaktører og samarbeidspartar for gjennomføring av regionalpolitiske målsettingar» (RDM, s. 9). På den andre siden beskrives de begrensninger som ligger i fylkeskommunens mulighet til å *styre* museene: delplanen understreker prinsippet om en armlengdes avstand til museene og museenes frie stilling. Museene er frittstående, selvstendige institusjoner med en stor grad av autonomi i sine faglige valg. I mellom disse punktene skal altså den foreliggende strategien fungere.

Denne strategien er definert som en *forsknings- og innovasjonsstrategi*, slik den opprinnelig ble titulert av fylkeskommunen. Vi legger til grunn at forskning i denne sammenhengen skal forstås som *fagfelleurdert kunnskapsproduksjon* (mer om forskningsbegrepet nedenfor), og at innovasjon forstås som en av flere ønskede effekter av en sterkere satsning på forskning i museene. I denne strategien er det primært forskningsbegrepet vi legger vekt på, i tråd med RDM.

Et viktig utgangspunkt er dette: Museene skal forske. Dersom museene ikke prioriterer, effektiviserer eller endrer virksomheten sin, er det imidlertid utfordrende å få tid til forskning. En vanlig forklaring på begrenset forskningsinnsats er at det er vanskelig å få tid til forskning, siden de øvrige oppgavene anses som viktigere. For noen av museene vil det da være nødvendig å se nærmere på driften samlet sett og om det er mulig å tenke nytt for å skape bedre forutsetninger for forskning, all den tid forskning er en oppgave som er sidestilt med og ikke underordnet de andre oppgavene på museene. For å oppfylle sitt samfunnsmandat må museene også forske. Dette vil vi komme tilbake til.

Vi har lagt vekt på å få fram hva som er de faktiske behovene ved de ulike museene i fylket, og disse behovene danner grunnlaget for videre anbefalinger og forslag til tiltak. På den måten er strategien forankret i lokale situasjonsbeskrivelser og reelle behov, og den vil således kunne være et dokument som det enkelte museum kan gjøre seg aktivt nytte av når de i sin tur utformer sine forskningsplaner. Slik vi ser det, har museene et samfunnsoppdrag om å formidle relevant og oppdatert kunnskap basert på sine samlinger til et bredt publikum. Vår målsetting er at strategien kan bidra til at så skjer.

2. Om forskning i museene – kjennetegn og utfordringer

Den mest brukte definisjonen av museum, formulert av den internasjonale museumsorganisasjonen ICOM, sier, i norsk oversettelse:

Et museum er en permanent institusjon, ikke basert på profitt, som skal tjene samfunnet og dets utvikling og være åpent for publikum; som samler inn, bevarer/konserverer, *forsker i*, formidler og stiller ut materielle og immaterielle vitnesbyrd om mennesker og deres omgivelser i studie-, utdannings- og underholdningsøyemed.¹

Forskning er med andre ord en av kjerneoppgavene ved et museum. Men hva er forskning ved et museum? Er forskning som utføres ved museene noe annet enn forskning som gjøres ved andre institusjoner? Dette er det ulike meninger om, men vi mener at det er en åpenbar fordel for museene å forholde seg til de samme kvalitetsvurderingene og de samme kravene til systematikk, metode, argumentasjon og empiri som all annen forskning. Det vil si at den forskningen som foretas ved museene skal underkastes den samme faglige kvalitetskontrollen som den forskningen som foregår ved andre institusjoner. Det vil blant annet si at forskning i denne sammenhengen forstås som *fagfelleurdert* forskning, i tråd med den definisjonen som også brukes i *Regional delplan for museum*:

Mens kunnskapsproduksjon kan referere til framstilling av kunnskap til utstillinger og formidling, framstilling av tema i artiklar til årbøker og utstillingskatalogar, er forskning arbeid med ei rekke formelle krav. Forsking blir i denne planen definert som forskning i akademisk forstand. Definisjonen krev at arbeidet blir gjennomført etter vitenskapelige kriterier for metodikk og teori, og blir publisert i relevante tidsskrift etter fagfellevurdering (RDM s. 14).

Forskningens plass i og betydning for museene har vært understreket i museumspolitiske dokumenter gjennom flere tiår. Museumsutredningen fra 1996, *Museum – Mangfald, minne, møtestad*, fremhevet betydningen av forskning i museene, blant gjennom å peke på at de fleste definisjoner av museum viser til forskning som «ein av dei grunnleggjande aktivitetane» (NOU 1996:7, s. 77). ABM-meldingen følger opp dette ved å understreke at det «er avgjerande viktig at museumsverksemda femner om eller på annan måte knyter an til forskning og forskingsresultat», dersom museene skal kunne fylle rollen som samfunnsinstitusjoner (St.meld. nr. 22 (1999-2000), s. 86). I denne meldingen er også forventningene til forskningsaktiviteten ved museene konkretisert, blant annet ved at utstillinger og publikasjoner bør være tuftet på nyere forskningsresultater – altså at forskningen skal utgjøre et *fundament* for den øvrige aktiviteten. I St. meld nr. 49 *Framtidas museum. Forvaltning, forskning, formidling og fornying* løftes forskning opp til å være en kjerneaktivitet i museumsvirksomhet og et av hovedmålene for de konsoliderte museene. I statsbudsjettet for 2018 konstateres langs den samme linjen: «Forskning og kunnskapsutvikling anses som en av de sentrale oppgavene ved norske museer. For at museene kan drive meningsfull innsamlings-, dokumentasjons- og formidlingsvirksomhet, må de utvikle et faglig grunnlag som er etablert gjennom egen forskning».

¹ <http://norskiacom.no/hva-er-icom/vedtekter/>. Vår utheving.

Den museumspolitiske understrekingen av betydningen av forskning i museene, er fulgt av diskusjoner om sentrale utfordringer for denne delen av museenes aktivitet. Utfordringene har først og fremst handlet om det faktiske volumet og kvaliteten på den forskningen som museene er involvert i, om det faglige kompetansenivået i de norske museene, samt om den reelle muligheten til å arbeide med forskning som museumsansatt. Disse overordnede, generelle utfordringene for norske museer, er gyldige også for museene i Møre og Romsdal.

En rekke museumspolitiske tiltak og satsinger har hatt som del- eller hovedmål at det vitenskapelige arbeidet i museene skulle styrkes. Da den nye ordningen med finansiering av halvoffentlige museer ble innført i 1975, førte dette «delvis til styrkt forskning ved dei musea som har vore omfatta [...] Like fullt er det ting som tyder på at musea ikkje har ein særleg markant posisjon i forskarsamfunnet», skrev Museumsutvalget i 1996 (NOU 1996:7, s. 78). På lignende vis var styrking av faglige miljøer i museene, og med det muligheten for kunnskapsutvikling, et av formålene med den museumsreformen som la grunnlaget for det museumslandskapet vi ser i dag. Museumsmeldingen *Framtidas museum* rapporterer om positiv effekt for museumsforskningen som et av resultatene fra Museumsreformen, blant annet gjennom økt forskning i museumsnettverkene, økt bevissthet om forskning og at de konsoliderte museene er mer attraktive partnere for forskningssamarbeid med UH-sektoren (St.meld. 49 (2008-2009), s. 100). Samtidig rapporterer mange av museene om utfordringer med prioritering av forskningsarbeid.

Andre tiltak som har vært igangsatt for å beskrive og møte noen av utfordringene som museumsforskningen har vært preget av, er prosjektet *Kulturarv i fortid, samtid og framtid* (KAFF), i et samarbeid mellom ABM-utvikling, Norsk kulturråd og Riksantikvaren (jf. Ydse 2007), prosjektet *Forskning og museum*, i et samarbeid mellom ABM-utvikling og Norsk kulturråd, og det påfølgende (2010-2011) forskningsprogrammet *Forskning i museum og arkiv* (Foma) – et samarbeid mellom de samme aktørene. Alle disse tiltakene, og særlig det sistnevnte, har hatt som formål å øke forskningsaktiviteten i arkiv og museum.

Forskning i museum og arkiv ble evaluert i 2013 (Heen og Salomon 2013). Evalueringen peker på hva som i lang tid har vært utfordrende for museene med tanke på å også være forskningsinstitusjoner. I følge evalueringen er en av hovedutfordringene for museene å få tid til forskning (Heen og Salomon 2013). Museene oppgir at det er vanskelig å prioritere forskning, fordi det vil gå ut over andre oppgaver – som kanskje oppleves som mer viktig. Det er med andre ord et sentral lederoppgave ved dagens museer å finne en balanse mellom forskningsaktivitet og museets andre arbeidsoppgaver. Dersom museene skal fungere som reelle forskningsinstitusjoner, må forskningen prioriteres og likestilles med de andre kjerneoppgavene.

I UH-sektoren belønnes fagfelleverderte artikler med publiseringspoeng som igjen gir institusjonene økonomisk uttelling. Museene er ikke en del av denne ordningen. Samtidig skal museene rapportere på produksjon av fagfelleverderte artikler. Innenfor UH-sektoren er stillingsstrukturen delvis basert på fagfelleverdert forskning på en langt mer systematisk måte enn på museene. Museene befinner seg derfor både innenfor og utenfor UH-sektorens forskningssystem. Skal forskningen ved museene være tilsvarende den som gjøres andre steder, eller skal museumsforskningen ha egne mål og parametre? I evalueringsrapporten av Foma-prosjektet settes teoretisk forskning opp som en motsetning til samlingsbasert forskning (f.eks. s. 41). Slik vi ser det, trenger det ikke være en motsetning mellom disse to. Det er fullt mulig å drive samlingsbasert forskning som er basert på og bidrar til teoriutvikling som åpner for nye tematikker og perspektiver.

Enhver beskrivelse og analyse av kunnskapsutviklingens rolle i museenes arbeid vil dermed måtte forholde seg til et sett med overordnede perspektiver. Sammenfattende kan vi si at disse perspektivene dreier seg om museenes *kapasitet* til å forske, deres *kompetanse* til å forske og om *kvaliteten*

i forskningen. Men det dreier seg også om nettverk, infrastruktur og samarbeid. Kunnskap utvikles i stadig mindre grad av isolerte aktører; forskning produseres ikke i et vakuum. Kunnskap utvikles i samarbeid og gjennom en velfungerende infrastruktur. Det vil for eksempel si at museenes betydning for kunnskapsutvikling også ligger i å tilrettelegge sitt enorme materiale for *andres* forskning. Alt dette danner et bakteppe for den foreliggende strategien.

Til tross for at forskning alltid har vært en viktig del av mange museers virksomhet, har det altså vist seg vanskelig for en del museer å gjøre seg gjeldende som forskningsinstitusjoner i smal betydning av ordet. At dette ikke har gått helt av seg selv, ser vi vitnesbyrd om på alle nivå i feltet. Og som det framkommer av kartleggingen i neste kapittel, har museene i Møre og Romsdal, i likhet med mange andre museer i Norge, utfordringer med å omsette kunnskapsproduksjonen og -forvaltningen sin om til forskning. Så hva bør gjøres? Museumsforskeren Teemu Ryymin setter oss på sporet med denne konklusjonen: «Det finnes ikke én oppskrift på hvordan man skal få til god forskning i museumssektoren, men mange. Fra tematisk organiserte museumsnettverk via felles forskningsprosjekter for ett museum til systematisk tilrettelegging for den enkelte ansattes forfølgelse av forskningsinteresser – alt kan fungere godt for å produsere mer forskning og ny kunnskap i museumssektoren» (Ryymin 2015, s. 60).

Men *hvorfor* skal museene forske? Et godt begrunnet svar på dette spørsmålet vil kunne motivere museene til å gjøre forskning til en naturlig og integrert del av arbeidet ved disse institusjonene. Museene skal først og fremst forske, fordi det kan bidra til å heve kvaliteten på alt kunnskapsarbeidet i museet, også forvaltningen og formidlingen. I museumssektoren er det vanlig å hevde at det bør være et tett og integrert forhold mellom disse tre sidene ved museumsarbeidet. Det vil for eksempel si at formidlingen skal være forskningsbasert, og at forskningen skal bygge opp under nye formidlingsprosjekter. I mange tilfeller kan dette være et mål, men forholdet mellom disse størrelsene er langt mer sammensatt. For det første er det slik at god forskning både kan bygge opp under og utfordre de etablerte sannhetene i egne institusjoner. Kanskje vil forskning føre til at man formidler nye historier på nye måter. Noe av den store fordelen med å arbeide med forskning er at man utsetter kunnskapsutviklingen for innspill, kritikk og debatt, og med det løfter kunnskapsformidlingen sin inn i en større faglig samtale. All kunnskap har godt av å bli prøvet på denne måten. For det andre er det også slik at det å insistere på et 1:1-forhold mellom formidling og forskning i museene kanskje er verken produktivt eller riktig i alle sammenhenger. I et notat om museumsforskning skriver kulturhistorikeren Anne Eriksen dette om forholdet mellom forskning og formidling:

«Dersom det skal lykkes for museumsansatte å hevde seg i nasjonal og internasjonal forskning krever dette en innrømmelse av at museumsforskningen ikke i alle tilfelle kan knyttes direkte til påfølgende utstillingsproduksjon, fordi den f.eks. behandler mer teoretiske spørsmål, eller spørsmål der svarene formidles mer effektivt gjennom andre medier enn museumsutstillingen. Forskningen må tilkjennes verdi i seg selv og betraktes som del av museenes samlede kunnskapsproduksjon ved siden av utstillingene, ikke kun som utgangspunkt for dem»² (Anne Eriksen, Utviklingen på museumsfeltet. Innspill til NOU 2013:4). Dette er en beskrivelse vi skriver under på. Med andre ord bør ambisjonene til forskningen ved museene *også* dreie seg om kunnskapsproduksjon som ikke nødvendigvis er direkte knyttet til eksisterende eller kommende utstillinger. Men i denne sammenheng er det den vitenskapelige produksjonen som står i fokus.

² *Utviklingen på museumsfeltet*. Innspill til NOU 2013:4 (Kulturutredningen). Se https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kud/styret/raad_utvalg/kulturutredningen/eriksen_utviklingen_paa_museumsfeltet.pdf

3. Målene for strategien og forskningsarbeidet

Hva er en strategi? Og hvilke mål kan man forvente at en strategi skal bidra til å oppfylle?

Vanligvis forstås en strategi som et synonym til «handlingsplan», i den forstand at en strategi skal angi bestemte handlingsvalg som skal føre til at et sett med mål blir nådd. Vi begynner derfor med *målene* for strategiene og beskriver hvilke mål vi mener både strategien og forskningsarbeidet blant museene i fylket bør bygge på. Vi beskriver også noen handlingsvalg vi mener vil være en forutsetning for at disse målene skal kunne nås.

I Regional delplan for museum finner vi følgende hovedmål for forskning:

For å nå dette målet – for å være *forskningsorienterte* – må museene *gjøre forskning til en forpliktende og integrert del av sin virksomhet*.

Målet vil være nådd når man kan svare et tydelig «Ja» på følgende spørsmål: 1. Er museene sterke, forskningsorienterte og innovative institusjoner? Og 2. Er forskning en forpliktende og integrert del av museenes virksomhet? Dette er imidlertid mål som ikke er *målbare* nok for en strategi om styrking av forskningsarbeidet, slik vi vurderer det. Vi foreslår derfor at hovedmålet for forskning i museene i fylket følges av disse delmålene:

Delmål:

Museene i Møre og Romsdal produserer og publiserer flere fagfellevurderte publikasjoner.

Museene i Møre og Romsdal inngår i større grad i forskningsnettverk og samarbeid med hverandre og med andre forskningsinstitusjoner.

Museene i Møre og Romsdal søker på nasjonale og regionale forskningsmidler.

Museene i Møre og Romsdal organiserer arbeidet slik at forskning blir en mer integrert del av virksomheten.

Det er en nær sammenheng mellom disse delmålene.

Det er altså tre kriterier som må oppfylles for at forskningen i museene skal ha gode vilkår: *kapasitet, kompetanse og kvalitet*. Museene og de ansatte må for det første ha kapasitet til å forske. Det må finnes tilgjengelige ressurser, særlig i form av tid, som setter de ansatte i stand til å bruke

deler av sin arbeidstid til forskningsarbeid. For det andre må det finnes et tilstrekkelig kompetansenivå for at forskning skal bli utviklet. Det gjelder både den formale kompetansen som ligger i en forskerutdanning, hvilket i praksis vil si en gjennomført doktorgrad, og den mer spesifikke kompetansen som ligger i det å kunne skrive en akademisk artikkel, et antologikapittel eller en vitenskapelig monografi – som det ikke nødvendigvis trengs doktorgrad for å gjøre. For det tredje må kunnskapsarbeidet holde et visst nivå av kvalitet for å bli publisert i vitenskapelige kanaler. Alle disse tre kriteriene må det arbeides strategisk med, for å løfte forskningen til det ønskede nivået. I de følgende kapitlene kommer vi tilbake til hvordan.

4. Kompetanse og forskningspraksis ved museene i Møre og Romsdal

Dette kapittelet består av en kort kartlegging av de fire museenes status hva gjelder forskning. Den følgende situasjonsbeskrivelsen baserer seg på beskrivelsene gitt av Norsk kulturråd, eksisterende forskningsplan og gjeldende praksis, slik vi har fått den beskrevet gjennom intervju. Vi har også sett på noen av publikasjonene fra museene. Vi har vektlagt å få fram hva slags kompetanse som finnes og hvilke behov som er mest presserende for at forskningen skal styrkes.

Formelt sett er det ikke uvanlig å sette doktorgrad som et kriterium for forskerkompetanse. I vår kartlegging av kompetanse har vi også tatt med de som har mastergrad eller hovedfag. Det er ikke alltid nødvendig med doktorgrad for å drive forskning, selv om det i dag settes større og større krav til dette. Vi mener imidlertid at masterutdanning *kan* være nok formalkompetanse for de som ønsker å drive forskning. Dette forutsetter en god og grunnleggende innføring i produksjon av vitenskapelige tekster.

4.1 Nordmøre museum

I Kulturrådets gjennomgang av forskningen i norske museer, står det følgende om Nordmøre museum:

Nordmøre museum hadde tre ansatte med forskningskompetanse og forskningsplan. I 2016 gav de ut én ikke-fagfelleverdert publikasjon, og de kan ikke vise til FoU-samarbeid. Det fremkommer i rapporteringen fra museet at det har vært satset relativt målrettet på forskning og kompetanseheving gjennom å prioritere deltagelse på relevante kurs og samlinger i 2016. Kulturrådet vurderer museets forskningsvirksomhet som tilfredsstillende, men med et forbedringspotensial knyttet til publisering og FoU-samarbeid. (Kulturrådets vurdering 2017, s. 158f).

Nordmøre museum er et kulturhistorisk generalistmuseum med lokalt fokus. Museets formål er: «gjennom dei ulike museumseiningane å aktivisere innbyggerane i regionen, kartlegge, samle inn, dokumentere, ta vare på, gjere faglege undersøkingar, utvikle og formidle kunnskap om materielle og immaterielle kulturminne og kulturhistorie med særleg vekt på Nordmøre (<http://www.nordmore.museum.no/om-nordm%C3%B8re-museum/om-oss>)».

Nordmøre museum har 23 fast ansatte. En av disse har doktorgrad (botanikk) og åtte har mastergrad eller tilsvarende. Disse fordeler seg på fagene historie (3 ansatte), sosiologi (1), arkeologi (1), kunsthistorie (2), kulturarbeid (1). Nordmøre museum har stor kunnskapsproduksjon med en lang rekke artikler utgitt de siste fem år. Så langt vi kan se, er ingen av disse fagfelleverderte. De fleste er publisert i årbøker og andre lokalhistoriske bøker, men en del av publikasjonene er også kildekriftutgivelser. Museet gir ut *Nordmøre museum - Årbok*, og anslår at de bruker omlag 2 årsverk på dette.

Museet har en faggruppe for forskning, en forskningskoordinator og en forskningsplan. Forskningsplanen for 2018 inngår i en felles fagplan for formidling, forvaltning og forskning. Planen

består av beskrivelser av ulike aktiviteter og ansvarsfordeling. Aktivitetene som er skissert for 2018 består stort sett av dokumentasjonsarbeid, digitaliseringsprosjekter og kildestudier. I den grad det står noe om publisering, skal dette gjøres i årbøker og andre lokalhistoriske utgivelser. De faglige temaene som nevnes, strekker seg fra tørrfisk og frukthager til sjøkart og symfoniorkestre. Forskningsplanen sier ingenting om hvordan museet skal utvikle forskningen ved museet. Faggruppa for forskning skal være redaksjon for årboka, følge opp forskningsplanen, initiere kurs/seminar o.l. Det er vanskelig å se at det finnes en definert faglig profil for kunnskapsproduksjonen. Det er en lang rekke tema som oppgis under tidligere og kommende forskningsaktiviteter.

Museet deltar aktivt i det nasjonale museumsnettverket for kulturlandskap. NTNU og Høgskolen på Volda er de fremste samarbeidspartnerne for kunnskapsarbeidet.

4.2 Romsdalsmuseet

I Kulturrådets gjennomgang av forskningen i norske museer, står det følgende om Romsdalsmuseet:

Basert på informasjon fra statistikken kan det se ut som om museet drev noe forskningsvirksomhet i 2016, uten at de har kommentert dette ytterligere i den øvrige rapporteringen. Museet ga ut en fagfelleurdert publikasjon og hadde en forskningsplan. Det er imidlertid vanskelig å gjøre en helhetlig vurdering av forskningen ved museet på dette grunnlaget.

Romsdalsmuseet er et regionalt kulturhistorisk generalistmuseum. Museets formål beskrives slik: «Formålet er å eie og drive et museum for Romsdal. Museet skal samle inn, dokumentere, ta vare på og foreta faglige undersøkelser av bygninger, gjenstander og annet kilde- og tradisjonsmateriale, og ellers hva som finnes, som verneverdig, av lokalt - og kulturhistorisk kildemateriale innenfor virkeområdet» (<https://www.romsdalsmuseet.no/no/om-oss>).

Romsdalsmuseet har 18 fast ansatte. En av disse har doktorgrad (historie) og ytterligere fem har mastergrad eller tilsvarende. Disse fordeler seg på fagene historie (2), kunsthistorie (1), konservering (1) og kulturminneforvaltning (1). Museet har de siste fem årene publisert flere lokalhistoriske artikler, de aller fleste i årbøker. I løpet av de fem siste årene står museet bak én fagfelleurdert artikkel. Kunnskapsproduksjonen har i hovedsak dreid seg rundt lokal jordbruks- og administrasjonshistorie og bygningshistorie/bygningsvern.

Museet har forskningsleder og en vedtatt forskningsplan for 2012–2016. Ny forskningsplan skal utarbeides i 2018. Gjeldende forskningsplan består av to deler, hvorav tiltaksplanen er mest relevant å kommentere her. Denne delen består av ulike delmål og tiltak som museet skal gjennomføre for å styrke forskningen, deriblant styrking av eksterne nettverk, utpeking av forskningsleder og oppgaver for denne, ressursutnyttelse, publiseringsplan m.m. Planen sier lite eller ingenting om hvilke temaer som skal forskes på, og er dermed av en helt annen karakter enn forskningsplanen til Nordmøre museum. Forskningsleder skal fra og med mai 2018 være forsker og koordinator i 100% av stillingen. Romsdalsmuseet har omorganisert virksomheten sin for å gi forskningen plass i institusjonen. Forskningsleder skal blant annet veilede andre ansatte i forskning og publisering, og være hovedredaktør for museets årbok.

Museet deltar aktivt i det nasjonale museumsnettverket for kunstmuseer. Museets viktigste samarbeidsinstitusjoner innenfor forskning er Universitetet i Bergen og Høgskolen i Volda.

4.3 Sunnmøre museum

Kulturrådet sier følgende om forskningen på Sunnmøre museum:

Museet har hatt noe forskningsvirksomhet i 2016, hovedsakelig med vekt på forskning som kan gi organisasjonen økte inntekter. Museet kan ikke vise til fagfelleverderte artikler eller formaliserte FoU-samarbeid og omtaler for øvrig forskning i svært liten grad i rapporteringen. Museet viser for øvrig til aktiv deltakelse i flere relevante faglige museumsnettverk.

Sunnmøre museum er et natur- og kulturhistorisk generalistmuseum med lokalt fokus. Dette gjenspeiler seg i slik museet omtaler seg selv på nettsiden sin: «Vi samler inn materielle og immaterielle minne som særpregar vår region. Hos oss får du eit innblikk i natur, liv og arbeid på Sunnmøre dei siste 10 000 åra» (<http://www.sunnmore.museum.no/om-oss/>).

Sunnmøre museum er det største av de fire museene, med 37 fast ansatte, hvorav ni har mastergrad/hovedfag. Disse fordeler seg faglig på historie (4), arkeologi (2), pedagogikk (1) og samfunnsplanlegging og ledelse (1). Museet har stor kunnskapsproduksjon med mange publiseringer, fortrinnsvis i årbøker og andre lokalhistoriske utgivelser. Museet står bak én fagfelleverdert artikkel de fem siste årene. Publikasjonene dreier seg grovt sett rundt lokal fyrhistorie, lokal industri- og næringslivshistorie, drakthistorie og middelalderbyen Borgund.

Museet har utpekt en forskningskoordinator og har en forskningsplan. Forskningsplanen sier både noe om hvordan museet skal styrke forskningen og om hvilke faglige områder som det bør forskes på. Deriblant pekes det på at det trengs mer kunnskap om bærekraftig bruk av naturen på Sunnmøre, bruken av Sunnmørsbåten og om lokal byggeskikk av stein – altså prosjekter om immateriell kulturarv. Det foreligger ingen konkret plan over hvordan/når denne forskningen eventuelt skal foregå. Derimot inneholder forskningsplanen en tiltaksplan over hvordan forskninga skal styrkes.

Museet deltar aktivt i tre nasjonale museumsnettverk: tekstilnettverket, kystnettverket og nettverket til fyrmusea. Viktigste samarbeidspartner ellers er Høgskolen i Volda.

4.4 Kulturkvartalet

Kulturkvartalet består av Jugendstilsenteret og kunstmuseet KUBE. I motsetning til de tre andre museene er ikke Kulturkvartalet et generalistmuseum, derimot har det en avgrenset profil: Jugendstilsenteret er et spesialmuseum og nasjonalt kompetansesenter for jugendstilen, mens KUBE er et kunstmuseum. Museet er i en konsolideringsprosess med Sunnmøre museum.

Kulturkvartalet har bare 8 fast ansatte, men sju av disse har mastergrad. De har således høyest prosentandel av potensielle bidragsyttere til forskning. De sju med masterutdanning fordeler seg på fagene kunsthistorie (5), arkitektur (1) og produktdesign (1). Flere har oppgitt at de ønsker å ta ph.d.-utdanning. Det meste av museets publikasjoner er utstillingskataloger, men de har også et lite antall publikasjoner i ikke-fagfelleverderte tidsskrift. Siden kunnskapsproduksjonen først og fremst har bestått av utstillingskataloger, er det tett sammenheng mellom kunnskapsproduksjonen og den faglige virksomheten for øvrig.

Det er utpekt en forskningsleder for museet og museet har en forskningsplan, vedtatt for perioden 2017–2020. Forskningsplanen inneholder både en plan over hvordan forskningen skal styrkes og hvilke temaer som det skal jobbes med. Disse er overlappende med planene for kommende utstil-

linger. Forskningslederen er gitt klare oppgaver: Den skal ha oversikt over muligheter for samarbeid, finansiering og publisering av forskning samt stimulere til forskningsaktivitet. Forskningslederen skal også arrangere seminar/workshops og bidra med veiledning.

Museet deltar aktivt i det internasjonale forsknings- og utviklingssamarbeidet RANN – Réseau Art Nouveau Network og i det nasjonale museumsnettverket for kunstmuseer.

Kulturrådet sier følgende om forskning i Kulturkvartalet:

Museet har ikke rapportert på forskningsaktivitet i 2016. Imidlertid er det positivt at museet oppgav som mål for kommende periode at forskningsarbeidet skal prioriteres, særlig i tilknytning til utstillingsvirksomhet, og det er positivt at museet utarbeidet nye planer for henholdsvis formidling og forskning/kunnskapsinnhenting i løpet av 2016.

4.5 Sammenfatning – om status for forskning i museene i Møre og Romsdal

Kulturrådets vurderinger av forskningsaktiviteten ved museene synes å være preget av at museene er lite samkjørte på rapporteringspraksis. Det virker å være litt tilfeldig hva det rapporteres om og hvordan. Kulturrådets vurdering blir derfor noe upresis. Det generelle bildet som gis er likevel dekkende – selv om vi vet at flere museer er uenig i at forskning skal defineres så smalt som det gjøres her.

Når det gjelder forskningskompetansen, er denne formelt sett begrenset. Samlet sett har 2 av 86 ansatte har doktorgradsutdanning, 32 har mastergrad eller hovedfag. Det er med andre ord gode muligheter til å drive intern kompetanseheving for noen av disse.

Samlet sett foregår det mye kunnskapsproduksjon ved de fire museene, men lite av dette er forskning i smal forstand. Den aller meste av kunnskapsproduksjonen er lokalhistorisk kunnskapsutvikling som henvender seg til et lokalt publikum. Basert på noen stikkprøver av fjorårets publikasjoner, er vårt inntrykk at publikasjonene er av ujevn faglig kvalitet og dermed i ulik avstand til å oppfylle kriteriene for vitenskapelig forskning. En stor andel av museenes kunnskapsproduksjon gjøres gjennom årbøker. Tre av museene er tett involvert i årbokproduksjon. Nordmøre museum og Romsdalsmuseet står selv som utgivere, mens Årbok for Sunnmøre gis ut av det lokale historielaget som har tette bånd til museet. Ut over disse tre årbøkene bidrar de museumsansatte også i ytterligere flere årbøker. Med andre ord er det samlet sett vesentlige ressurser som brukes til årbøker ved tre av museene. Slik vi ser det, er denne omfattende kunnskapsproduksjonen et godt utgangspunkt for å øke forskningen all den tid noe av den tiden som i dag brukes til dette arbeidet bør kunne styres i retning av fagfelleverdert forskning. Én mulighet kan være å begrense årbokutgivelsene til hvert annet år, en annen mulighet kan være å slå årbøkene sammen og/eller gi dem ut på et akkreditert forlag og ha fagfelleverderte artikler. Erfaring fra andre museer tilsier at en gjennomgang av årbokrelatert arbeid ved virksomheten er et av flere grep som kan gjøres for å styrke forskningen. Anno museum i Hedmark har eksempelvis etablert en ny fagfelleverdert årboktradisjon og på den måten styrket sin forskning, Norsk Maritimt Museum i Oslo har gjort det samme, men bare for deler av sin årbok.

Alle museene har forskningsplaner. Noen av museene har størst fokus på *hva* det skal forskes på i forskningsplanene, mens andre er mer opptatt av *hvordan* det skal forskes. 3 av 4 skriver noe om hvilke tema forskningen skal dreie seg rundt, uten at vi kan se at det finnes en definert tematisk profil for forskningen. Temaene er varierte og kan synes noe tilfeldige. Planene har i tillegg svært

ulik struktur og utforming. Det er også varierende hvor forpliktende de er og hvor godt de fungerer med tanke på målformuleringer og ansvarsfordeling. Vi mener forskningsplanene til museene i fylket med fordel kan gjøres mer ensrettede og konkrete og bygges tydelig opp med tanke på målsettinger, tiltak og ansvar.

Alle museene har utpekt en forskningskoordinator/ -leder. Det er varierende hvor mye tid denne har til rådighet og hvilke oppgaver denne prioriterer. Det må være opp til hvert enkelt museum hvordan forskningskoordinatoren skal jobbe, samtidig som det må være satt av tid og konkrete nok oppgaver til at denne rollen fungerer på en måte som styrker forskningsarbeidet til museet. Museenes forskningskoordinatorer vil også kunne fungere som det primære bindeleddet mot den nye fellestjenesten for forskning. Vi mener det er viktig at forskningskoordinator/-leder har et klart mandat med tilpassede ressurser.

De viktigste utfordringene for museene i Møre og Romsdal deler de med mange andre museer. Som nevnt i forrige kapittel trenger de større *kapasitet* til å forske, bedre *kompetanse* til å forske og å øke *kvaliteten* på forskningen som allerede bedrives. Et fjerde punkt handler om at forskning i stadig mindre grad gjøres av isolerte aktører; forskning produseres ikke i et vakuum. Det gjøres i samarbeid og gjennom en velfungerende infrastruktur. Et større fokus på forskerutdanning i fremtidige tilsetninger, ph.d.-løp for ansatte og styrt bruk av forskningstid mot fagfelleverderte publikasjoner, vil kunne gi museene i Møre og Romsdal et løft med tanke på forskning i løpet av f.eks. en femårsperiode. Men for å oppnå dette trengs ledelse som jobber strategisk, systematisk og tydelig for å nå bestemte mål. Det skriver vi om i neste kapittel.

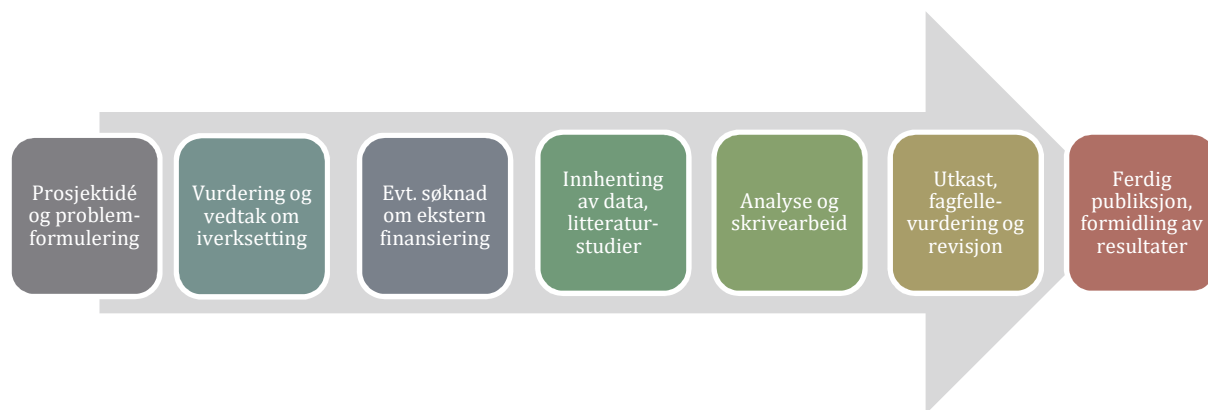
5. Hvordan styrkes forskningen?

5.1 Forskning som prosess

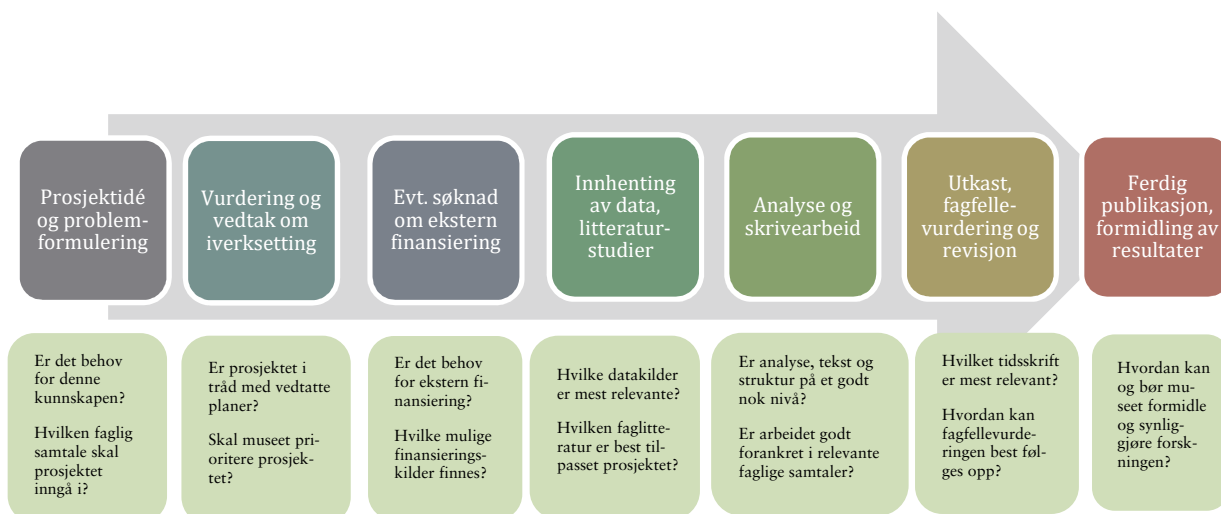
Hvilke tiltak er effektive for å styrke forskning og løse de utfordringene som museene i Møre og Romsdal har? Og ikke minst, hvordan styrke forskningen uten å svekke en lokal relevans og forankring? Det er fullt mulig å drive samlingsbasert forskning som både formidles til et allment publikum og tilfredsstillende kravene til vitenskapelig publikasjoner.

For å systematisere hvordan forskning kan styrkes, har vi delt opp forskningsprosessene som museene gjennomfører i noen overordnede ledd. Deretter har vi identifisert i hvilke ledd det er mest nødvendig at det gjennomføres konkrete tiltak eller endringer. På hvilke steder i prosessen er det mest å hente?

Vi kan ta utgangspunkt i de konkrete stadiene i utvikling av forskning. En typisk forskningsprosess, som resulterer i en vitenskapelig publikasjon, kan forløpe seg slik:

En god forskningsprosess innebærer at de rette spørsmålene stilles på de ulike stadiene. Dette kan illustreres med en utvidelse av denne modellen:

For at disse spørsmålene skal kunne stilles og følges opp på en god måte, må det være etablert ansvar for at de faktisk blir stilt og fulgt opp. Her er det tre nøkkelaktører som spiller en viktig rolle: de museumsansatte selv, ledelsen ved museene og den foreslåtte fellestjenesten for forskning. Vi skal utdype disse aktørenes ansvar og rollefordeling i det følgende.

5.2 Hvem har ansvar for hva?

Ledelsen ved museene

Det er en sentral lederoppgave ved dagens museum å finne en balanse mellom forventningene til forskningsaktivitet og museets andre arbeidsoppgaver. Dersom museene skal fungere som reelle forskningsinstitusjoner, må forskningen prioriteres og likestilles med de andre kjerneoppgavene. Lederen må ta ansvar for at nødvendige grep tas, for at museet har en viss kapasitet til forskning. Han/hun må *prioritere*. Det vil også være ledelsens oppgave å identifisere hvem som kan og bør ha forskning som en del av sine arbeidsoppgaver, der både kompetanse, motivasjon og personlig egnethet vil måtte spille inn. En museumsledelse må også sørge for at museet har eller inngår i en infrastruktur for forskning, f.eks. er en del av nasjonale museumsnettverk og aktivt bruker dette.

Det er også en lederoppgave å sørge for at det finnes et forskningsplan ved museet og at denne planen er konkret og operativ nok, at den oppdateres med jevne mellomrom, og at den fungerer som en velfungerende arbeidsbeskrivelse for forskningen ved det enkelte museum.

Ovenfor ble de viktigste spørsmålene som er knyttet til en forskningsprosess skissert. Blant disse har lederen et særlig ansvar for at disse spørsmålene stilles og besvares: Skal museet prioritere prosjektet? Er prosjektet i tråd med vedtatte planer? Dette betyr ikke (nødvendigvis) at det er lederen personlig som skal avgjøre hvorvidt et forskningsprosjekt iverksettes eller ikke. Det betyr at det er et lederansvar å sørge for at det foretas en tydelig prioritering mellom hvilke prosjekter man skal gjennomføre og hvilke man ikke skal gjennomføre.

Det vil også være et lederansvar, slik vi vurderer det, å følge opp spørsmålet om hvordan museet best kan formidle og synliggjøre den forskningen som gjennomføres. Dette er et nøkkeltema for å skape nødvendige sammenhenger mellom museets forskning og museets formidling.

Forskerne/de ansatte ved museene

De viktigste aktørene for gjennomføring av forskningen i museene er nødvendigvis forskerne selv. Det er forskernes ansvar å bruke den tildelte forskningstiden på en god måte med tanke på kvalitet og framdrift. Det er disse ansatte som representerer den faglige kompetansen og arbeidskapasiteten for forskningsarbeidet. Det er disse som skal formulere spørsmål, samle data, gjennomføre analyser, skrive, revidere, publisere og formidle. Dermed er det også disse som har ansvaret for mange av spørsmålene i forskningsprosessen i modellen ovenfor. Det er de museumsansatte med forskeransvar og forskningsoppgaver som blant annet skal stille spørsmålene om hvilken faglige sammenheng og samtale forskningen skal inngå i, hvilken empiri og hvilken faglitteratur som er best egnet for prosjektet, hvilken formidlingskanal forskningen skal presenteres i. Samtidig bør

spørsmålene besvares i samarbeid med andre: gjennom internt samarbeid skal man komme frem til hvilke prosjekter som skal prioriteres, gjennom kompetanseheving, kurs og etterutdanning kan man oppdateres på relevant fagutvikling og faglige samtaler, gjennom samarbeid på tvers av museene i artikkelseminarer og forskningsgrupper kan man få innspill på utkast, ideer og ferdige skisser. Det samme gjelder for formidlingen av forskningen. Det å sitte i isolasjon med forskningen er sjelden en god ide. Både for å heve kvaliteten og sørge for framdriften må forskerne sørge for å presentere forskningen sin for andre – lokalt, nasjonalt og kanskje også internasjonalt.

En fellestjeneste for forskning/forskningskoordinator

I tråd med *Regional delplan for museum 2017-2027* legger denne strategien opp til at det etableres en fellestjeneste for museumsforskningen i Møre og Romsdal. Denne fellestjenesten har potensial til å bli en svært sentral aktør for at målet om «sterke, forskningsorienterte og innovative institusjonar», og for at forskning skal gjøres til en forpliktende og integrert del av museenes virksomhet.

Denne fellestjenesten skal være med å sørge for at museene får gode og gjennomtenkte svar på alle de spørsmålene som stilles i den ovenstående modellen. Det neste kapittelet beskriver *hvordan* dette kan gjøres i nærmere detalj.

6. Fellestjeneste for forskning

6.1 Regionale planer og eksisterende strukturer

De konsoliderte museene i Møre og Romsdal er samlet i museumsnettverket MIMR. Det er allerede etablert tre fellestjenester for museene: en for konservering, en for formidling og en for bygnings- og fartøyvern.

I Regional delplan for museum 2017–2027 står det følgende under overskriften Fornyning av fellestjenester:

- Fellestjenestene skal vere bindeledd for samhandling og utvikling mellom musea på tvers av geografiske og institusjonelle grenser.
- Fellestjenestene skal initiere fellesprosjekt og utviklingstiltak i og mellom musea
- Fellestjenestene skal gi overordna råd og rettleiing knytt til utvikling og ivaretaking av dei ulike fagområda.
- Den tilsette i funksjonen skal vere kontaktledd mellom fylkeskommunen og musea om tenesta.
- Den tilsette i funksjonen skal initiere fagsamlingar og andre tiltak for kompetanseheving for dei andre tilsette i musea

Fellestjenestene er begrunnet i et behov for faglig styrking, støtte, samarbeid og samhandling på bestemte fagområder. Den planlagte fornyingen av fellestjenestene bunner blant annet i at museene ønsker «større krav til organisering og funksjon i dagens fellestjenester, og at dei får ei tydeligare innretting og forventningsavklaring om innhaldet i desse». Det skal opprettes tre *nye* fellestjenester: en for forskning, en for samlingsforvaltning og en for fylkets folkemusikkarkiv. Disse skal komme i tillegg til de eksisterende fellestjenestene for konservering, formidling og bygnings- og fartøyvern.

I denne sammenhengen er det fellestjenesten for forskning som er relevant å beskrive nærmere. Den regionale delplanen sier at denne fellestjenesten skal ha følgende oppgaver:

- Utøve forskingsleiing
- Gje råd og rettleiing til forskingsarbeid
- Etablere nettverk og kontakt med relevante institusjonar
- Identifisere relevante forskingsprosjekt både regionalt, nasjonalt og internasjonalt
- Ha oversikt over nasjonale og internasjonale forskingsfond
- Bidra med forskning i aktuelle prosjekt
- Utarbeide felles forskingsplan for regionmusea og Kulturkvartalet

Tjenesten skal med andre ord drive med både *planlegging, koordinering, ledelse og gjennomføring av forskning*. Den skal også drive med *nettverks-, informasjons- og kartleggingsarbeid*. I tillegg skal tjenesten også ha en *rådgivende og veiledende funksjon*.

Dette er et sammensatt arbeid som krever god planlegging, et gjennomarbeidet mandat og en tydelig ledelse. Det praktiske arbeidet vil legges til en stilling som FoU-koordinator. Vi beskriver noen nødvendige forutsetninger for fellestjenesten og koordinatoren nedenfor.

6.2 Forutsetninger

Det beskrives noen formelle krav til fellestjenestene i den regionale delplanen: For det første bør det utarbeides en overordnet strategisk plan med årlig handlingsplan. Disse planene skal være en rettesnor for prioritering og tidsbruk, og fungere som gjensidige avtaler mellom direktørene ved de respektive museene og fylkeskommunen. Det defineres også som en forutsetning at det settes av definerte stillingsressurser til de ulike tjenestene. Fylkeskommunen kan bruke tildelingsbrevene for å styre arbeidet i ønsket retning.

Fellestjenesten/FoU-koordinatoren må ha ressurser, mandat, virkemidler og tid til å gjøre den faktiske jobben. Mandatet må være tydelig, og stillingen og/eller tjenesten må være forankret og akseptert i de institusjonene som skal ha nytte av den. Dersom ikke tjenesten oppfattes som legitim og relevant av alle de involverte museumsinstitusjonene, reduseres sjansen drastisk til at denne fungerer etter formålet. Mandatet bør derfor formuleres av direktørene i fellesskap for å sikre forankring, i dialog med fylkeskommunen. Mandatet må si noe om funksjoner, se under.

Siden arbeidet bør involvere nettverksarbeid, kompetansearbeid og informasjonsarbeid, er det viktig at det også ligger (økonomiske) ressurser til denne funksjonen som gir muligheter til å holde kurs, leie inn eksperthjelp og relevante foredragsholdere, oppsøke relevante nettverk og samarbeidspartnere osv.

Vellykket forskning er avhengig av god infrastruktur for forskningsaktiviteten. Det innebærer blant annet tilgang på relevant og oppdatert faglitteratur. Kvaliteten på forskningen avgjøres blant annet av om den er oppdatert på det kunnskapsgrunnlaget den skal bygge på. Museene må ha tilgang på relevante bibliotekstjenester, artikkeldatabaser og/eller tidsskriftabonnementer. Selv om et økende antall tidsskrifter publiserer innenfor en såkalt Open Access-modell, med andre ord at innholdet er (digitalt) fritt tilgjengelig, er mye aktuell faglitteratur i artikkelform kun tilgjengelig gjennom betalte abonnementer. Dette kan innebære nokså store utgifter, men disse kan reduseres gjennom å inngå samarbeid med regionale UH-institusjoner eller biblioteker. Arbeidet med å tilrettelegge for tilgang til bibliotek- og artikkeltjenester bør legges til fellestjenesten for forskning.

Fellestjenestens funksjoner – kompetanse og kvalitet

Det foreligger allerede et forslag om å opprette en stilling for en FoU-koordinator som hovedansvarlig for fellestjenesten for forskning. Fellestjenesten, representert ved en slik koordinator, må kombinere faglig oversikt og kompetanse, nettverk, interesse og personlig egnethet. Dette inkluderer også erfaring fra både eget forskningsarbeid og fra faglig samarbeid med andre. I universitets- og høyskolesektoren stilles vanligvis følgende krav til forskningskoordinatorer: erfaring med søknadsskriving, nettverksarbeid, administrasjon og forskning. Ofte er egen forskningsutdanning (doktorgrad) en forutsetning. Det bør også ligge til grunn for denne stillingen, alternativt erfaring som utgjør tilsvarende kompetansenivå. En forskningskoordinator bør også ha løpende oversikt over aktiviteter hos relevante finansieringskilder for forskning, f.eks. Kulturrådet, Norges Forskningsråd og Regionale Forskningsfond.

En fellestjeneste skal forvalte og utvikle forskningskompetanse, både på egen kjøp og i samarbeid med andre. Fellestjenesten skal ikke drive forskerutdanning, det er ansvaret til høyskoler og universiteter, men den skal drive med tilrettelegging, informasjon, veiledning og praktisk kompetanseheving for forskere i museene. Vellykkede forskningsprosesser i museene er avhengig av relevant kompetanse i alle ledd – fra prosjektplanlegging og idéstadier, eventuelle prosjektsøknader om ekstern finansiering, via problemformulering og forskningsdesign til innhenting av data, analyse, skrivearbeid og strategier for publisering og formidling av forskningen. Museene i Møre og Romsdal har behov for økt kompetanse på de fleste av disse områdene.

Fellestjenesten kan bidra med følgende bistand i de ulike fasene av forskningsprosessen:

- Informere om relevante utlysninger.
- Når et museum har en ide til et forskningsprosjekt de ønsker å prioritere, skal fellestjenesten kunne gi kommentarer til idé og tema: Hvilke eksterne finansieringskilder kan være aktuelle for denne forskningen? Hvilke faglige diskusjoner kan og bør dette prosjektet skrive seg inn i? Hvilke tidsskrifter eller publiseringskanaler bør forskningen rette seg inn mot? Hvilke fagmiljøer arbeider med tilsvarende problemstillinger? Er det andre museer det er naturlig å samarbeide med? Hvordan kan andre museer i fylket eventuelt involveres i arbeidet?
- Når prosjektansvarlige skal søke om ekstern finansiering: Fellestjenesten kan gi innspill på prosjektsøknad, særlig om den er tilpasset utlysningens føringer og krav.
- I analyse- og skrivefasen av arbeidet: er analysene og tekstutkastene konsistente og sammenhengende? Er de godt tilpasset den diskusjonen, den fagtradisjonen og den publikasjonen den skal inngå i?
- I fagfelleprosessen: Hvordan skal kommentarer fra fagfeller vurderes? Hvordan kan man best svare på innvendinger og forslag fra fagfellene?

Fellestjenesten vil også ha en rolle i den mer generelle kompetanse- og kvalitetshevingen. Dette kan gjøres gjennom en kombinasjon av digitale informasjonsressurser og workshops/kurs. Viktige temaer for disse tiltakene kan f.eks. være:

- Hvordan utvikler man et prosjekt?
- Hvordan finner og velger man kanal for publisering?
- Hvordan fungerer fagfellevurdering?
- Hvilke krav stilles til en vitenskapelig publikasjon?
- Hvordan orienterer man forskningen sin inn mot en fagtradisjon og -diskusjon?

Et mål med å opprette en fellestjeneste for forskning, er økt produksjon av vitenskapelige artikler. Dermed vil kurs, skriveverksted, veiledning og mentoring i denne type skrivearbeid være et av de viktigste tiltakene for å heve kompetansen og kvaliteten i forskningen. Felles skrivekurs og verksteder, slik flere av museene allerede har deltatt i, bør tilbys jevnlig. Her vil det trolig være behov for innleid og ekstern kompetanse, men på sikt bør målet være at de museumsansatte selv kan gi hverandre relevante faglige innspill på utkast og prosjektforslag.

6.3 Organisering av fellestjenesten

Nærhet til og erfaring med det sammensatte museumsarbeidet er en forutsetning for en velfungerende fellestjeneste for forskning. Fellestjenesten for forskning bør derfor ikke være en selvstendig, frittstående enhet. I likhet med de øvrige eksisterende og planlagte fellestjenestene bør tjenesten legges til et av museene i fylket, fortrinnsvis et museum som har forståelse over hva som kreves av

en slik tjeneste og som er villig til å prioritere dette. I praksis vil det dermed ligge et arbeidsgiveransvar for stillingen/tjenesten ved det museet den er lokalisert ved, samtidig som tjenesten primært er finansiert av fylkeskommunen. En slik fellestjeneste bør ikke være av permanent varighet, og det bør være mulighet for rullering mellom aktuelle museer, dersom kvaliteten på tjenesten eller andre forhold skulle tilsi det. Etter fem år bør tjenesten evalueres, for å vurdere om den har fungert etter hensiktene og om det fortsatt er behov for den, og om det bør gjøres endringer i tjenesten.

Siden ett museum vil ha arbeidsgiveransvar, er det avgjørende å sørge for at dette blir en reell *fellestjeneste* som skal gi råd, tilrettelegge, informere, samle og utvikle kompetanse osv. for *alle* museene i fylket, og ikke bare det museet tjenesten er lokalisert hos. Med andre ord bør organiseringen av tjenesten og/eller stillingen ikke etterlate noen tvil om at det er en felles ressurs for fylkets museer. Dette oppnås trolig best gjennom en tydelig arbeids- og ansvarsbeskrivelse for denne funksjonen.

Det bør oppnevnes et faglig råd som kan bidra til å utvikle tjenesten. Dette rådet kan organiseres som en del av MIMR og bør inkludere representanter for de fire museene i tillegg til 1–2 eksterne representanter med erfaring fra forskning og utvikling av forskningsmiljøer. De fire museenes forskningskoordinatorer eller forskningsansvarlige er naturlige medlemmer i dette rådet. Det faglige rådet kan også tenkes fungere som et form for overordnet forskningsråd for museumsforskningen i Møre og Romsdal, der større prosjekter og forskningsutvikling som involverer samarbeid mellom museene blir diskutert. Fylkeskommunen kan også gjøre seg nytte av et slikt råd til for eksempel behandling av forskningsmidler. Andre museer i Norge, som f.eks. Anno Museum i Hedmark, har god erfaring med å inkludere eksterne fagfolk med i slike diskusjoner.

6.4 Oppsummering: Fellestjeneste og FoU-koordinator

Det følgende er en oppsummering av de viktigste punktene i organiseringen av en fellestjeneste for forskning, slik vi vurderer det.

- Det skal opprettes en fellestjeneste for forskning for å utvikle forskningsarbeidet ved museene i Møre og Romsdal
- Arbeidet i fellestjenesten vil primært legges til en stilling som FoU-koordinator
- Stillingen bør besettes av noen med doktorgrad eller tilsvarende kompetanse
- FoU-koordinatoren bør ha faglig oversikt og kompetanse, nettverk, interesse og personlig egnethet. Han/hun bør også ha erfaring fra eget forskningsarbeid og samarbeid med andre, samt erfaring med søknadsskriving og akademisk publisering.
- Stillingen legges til et av museene i fylket, som har arbeidsgiveransvar for stillingen
- Det bør oppnevnes et faglig råd som kan bidra til å utvikle tjenesten.
- FoU-koordinatoren bør ha løpende kontakt med museenes forskningskoordinatorer. De enkelte museenes forskningskoordinatorer har, sammen med museets ledelse, ansvar for at museene har prioriterte og praktisk anvendbare planer for forskning.
- Fellestjenesten og koordinatorstillingen bør opprettes på åremål, f.eks. over fem år. Etter denne perioden bør tjenesten evalueres.
- Mandatet for stillingen bør utarbeides av de fire museene og fylkeskommunen i fellesskap.
- Mandatet bør ta utgangspunkt i de følgende generelle primæroppgavene for FoU-koordinatoren:
 - Planlegging, koordinering, ledelse og gjennomføring av forskning

- Nettverks-, informasjons- og kartleggingsarbeid
 - Rådgivning og veiledning
- FoU-koordinatoren og fellestjenesten bør ha et overordnet blick for hvordan forskningen i museene best kan koordineres, slik at museumsforskningen i fylket utvikles best mulig
- FoU-koordinatoren skal også hjelpe museene med å se hvordan forskningen deres kan inngå i en større faglig samtale – gjennom samarbeid, nettverk, publikasjon og formidling
- Sentrale oppgaver for fellestjenesten og koordinatoren kan være:
 - Holde oversikt over og informere om relevante utlysninger
 - Gi innspill til planlagte prosjekter, om finansiering, faglige nettverk og samtaler, publiseringsmuligheter og samarbeid
 - Gi kommentarer til utkast og skisser
 - Arrangere og formidle tiltak for kompetanseheving: kurs, seminarer, etter- og videreutdanning

7. Utvalgte hovedpunkter

Forskning skal være en av museenes kjerneoppgaver. Det har vist seg vanskelig å få til i praksis for mange museer i Norge, all den tid de også har en rekke andre oppgaver. For å styrke forskningen må derfor forskningen gjøres som en *forpliktende og integrert* del av virksomheten der verdiene *kapasitet, kompetanse og kvalitet* utgjør nøkkelbegreper.

- Kartleggingen viser at museene i Møre og Romsdal har liten formell forskerkompetanse. For at forskning skal kunne bli en forpliktende og integrert del av virksomheten, må det jobbes systematisk for å øke andel tilsatte med doktorgrad.
- Kartleggingen viser at museene i Møre og Romsdal har forskningsplaner som er lite forpliktende og operasjonelle. For at forskningen skal bli forpliktende og integrert mener vi forskningsplanene må bli mer tydelige på hva som skal gjøres og hvem som skal gjøre det. Dette er et ledelsesansvar.
- Kartleggingen viser at museene i Møre og Romsdal har forskningskoordinatorer/-ledere, men at disse har ulik grad av kompetanse og ressurser. For at forskningen skal bli en forpliktende og integrert del av virksomheten mener vi forskningskoordinatorene/-lederne må disse ha tilstrekkelig ressurser og et tydelig mandat. Ledelsen må sørge for dette. Det vil være avgjørende at det er god kontakt mellom disse og den nye fellestjenesten for forskning – også med tanke på at det på nåværende tidspunkt ikke er realistisk at alle forskningskoordinatorene/-lederne selv har forskerutdanning.
- Kartleggingen viser at museene i Møre og Romsdal driver mye kunnskapsproduksjon, blant annet gjennom årbøkene, men at svært lite av dette er fagfelleurdert forskning. Det betyr at museene har ressurser til forskning, men at de må prioritere bort noe av den kunnskapsproduksjonen som ikke er fagfelleurdert. Det er ledelsens ansvar å se til at fagfelleurdert forskning blir prioritert. Fagfelleurdert forskning tar tid og noen vil ha behov for skjermet forskningstid. I neste omgang er det forskernes ansvar å sørge for at framdriftsplan følges, og at tilmålt forskningstid brukes på en hensiktsmessig måte med tanke på å nå kravene som settes til vitenskapelige publikasjoner. Forskningskoordinatorer/-ledere og fellestjenesten for forskning skal legge til rette for at så skjer.
- Kartleggingen viser at museene i Møre og Romsdal til en viss grad inngår i nasjonale nettverk og har noe samarbeid med UH-sektoren. For å gjøre denne dimensjonen ved forskningen mer forpliktende for museet, bør dette være en del av forskningsplanen. Der bør det fremgå hvem som skal delta på hvilke nettverkssamlinger og hva som er hensikten og hvem som skal presentere hva på nasjonale/internasjonale forskningskonferanser. Er det mulig å få til et mer formalisert samarbeid med et fagmiljø ved et universitet/høyskole gjennom en forskergruppe e.l.?
- En fellestjeneste for forskning kan bli et løft for forskningen ved museene i Møre og Romsdal. For at så skal skje, vil det være avgjørende at tjenesten er godt forankret ved de fire (tre) institusjonene, og at ledelsen følger opp med lokale prioriteringer og ressurstildelinger. Fellestjenesten for forskning kan gjøre behovet for lokale forskningskoordinatorer/-ledere mindre, derfor vil det være viktig å etablere en klar grenseoppgang mellom de to nivåene på et tidlig tidspunkt.

Referanser

Heen, Hanne og Robert Salomon 2013. *Forskning om museer og arkiv. En evaluering av et forskningsprogram i regi av Kulturrådet*. Norsk kulturråd/ Fagbokforlaget.

Kulturrådet 2017. *Museene i 2016. Kulturrådets vurderinger av museene i det nasjonale museumsnettverket*. Oslo: Kulturrådet.

NOU 1996:7. *Museum. Mangfold, minne, møtestad*.

NOU 2006:8. *Kunnskap for fellesskapet. Universitetsmuseenes utfordringer*.

St.meld. nr. 22 (1999-2000). *Kjelder til kunnskap og oppleving. Om arkiv, bibliotek og museum i ei IKT-tid og om budsjettmessige rammevilkår på kulturområdet*.

St.meld. nr. 49 (2008-2009). *Framtidas museum. Forvaltning, forskning, formidling, fornying*.

Regional delplan for museum i Møre og Romsdal 2017–2027

Ryymin, Teemu 2015. *Forskning i og på museum. Norsk museumstidsskrift nr. 1-2015*.

Ydse, Tone F. 2007. *Museum, arkiv og samfunn. Kunnskapsbehov og utfordringer*. Oslo: Norsk Kulturråd.

Vedlegg

Forslag til framdriftsplan for etablering av fellestjeneste for forskning 2018–19.

For å konkretisere hvordan en fellestjeneste for forskning kan iverksettes, har vi laget et forslag/utgangspunkt til en framdriftsplan for tjenestens første år. Denne er foreløpig og bør utfylles i større detalj når tjenesten nærmer seg en realitet, men slik vi vurderer det bør arbeidet med tjenesten ikke påbegynnes før en slik plan er vedtatt i enighet mellom fylkets museer.

DATO	AKTIVITET	ANSVAR
August–september 2018	Utarbeide og vedta mandat for tjenesten	Museumsdirektørene i samråd med fylkeskommunen
Høsten 2018	Hvert museum gjennomgår praksis for kunnskapsproduksjon og lager en konkret plan for hvordan noe av denne tida skal brukes til forskning/vitenskapelige artikler	Museumsdirektørene
01.01.19	Tilsetning av koordinator Oppnevning av fagråd for forskning	Museene i fellesskap, ansvarlig museum, i samråd med fylkeskommunen.
Januar	Møte med direktører og forskningsledere – planlegge seminar	Fellestjenesten for forskning v/ koordinator
Februar	Seminar for ledelse og forskere der tema er forskning som en integrert del av museene	Fellestjenesten for forskning v/ koordinator
Mars	Skriveseminar for forskerne ved museene – idé- og tekstveiledning	Fellestjenesten for forskning v/ koordinator
April	Koordinere eventuelle søknader til søknadsfrister i juni (f.eks. Kulturrådet)	Fellestjenesten
Mai-September	Arbeid med (f.eks.): <ul style="list-style-type: none">- Koordinert utvikling av museenes forskningsplaner- Felles, fagfellevurdert publikasjon/årbok- Felles, overordnet forskningsplan for de tre/fire museene	Museumsdirektørene, Fellestjenesten for forskning, Fagråd